

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 13. oktober 2020 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Bergljot Webster
dommer Ragnhild Noer
dommer Ingvald Falch
dommer Borgar Høgetveit Berg

HR-2020-1947-A, (sak nr. 20-005988SIV-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 4. desember 2019

Satoe Invest AS

(advokat Yngve Andersen – til prøve)

mot

Petter Arne Alvik
Skoledrift AS

(advokat Christian Fredrik Galtung)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Webster:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder spørsmål om en flertallsaksjeeier og en daglig leder i et selskap er erstatningsansvarlig overfor en mindretallsaksjeeier, jf. aksjeloven § 17-1.
- (3) Akademiet-konsernet leverer undervisningstjenester. Konsernets morselskap er Akademiet Utdanning Norge AS. I 2015 var selskapet eid med like deler av fire aksjeselskap. Disse selskapene var igjen eid av Jan Ove Otterlei, Petter Alvik, Kjetil Eide og Hilde Dramdal i forskjellige sammensetninger. Noen av selskapene i konsernstrukturen har endret navn. Jeg vil stort sett benytte dagens selskapsnavn, om ikke noe annet skulle være nødvendig ut fra sammenhengen. Det gjelder også der forholdet som omtales, skjedde før navneendringen.
- (4) Akademiet Utdanning Norge AS eide en tredjedel av aksjene i Skoledrift AS, som tidligere het Akademiet Holding AS. De øvrige aksjene var fordelt med like deler på selskaper eid av Alvik, Otterlei, Dramdal og Eide.
- (5) Skoledrift eide 80 prosent av aksjene i Akademiet Privatistiskole AS – nå Respa Kompetanse AS – i det følgende omtalt som Respa. De resterende aksjene var eid av Berben AS. Berben AS var eid av Alf Erik Resmann. Resmann startet som daglig leder i Respa 28. mai 2008. Respa hadde siden stiftelsen i april 2004 hatt som formål å drive undervisningsvirksomhet. Selskapet drev privatistiskolevirksomhet og solgte kurs via Akademi-konsernets web-portal.
- (6) Skoledrift eide også 100 prosent av aksjene i Akademiet Oslo AS. Akademiet Oslo AS drev, og driver fremdeles, privat videregående skole med statsstøtte etter friskolelova i leide lokaler i Oslo. Resmann var daglig leder i selskapet fra 29. mai 2007 og var også rektor ved skolen.
- (7) Respa og Akademiet Oslo AS inngikk 3. desember 2010 avtale om leie av lokaler i Oslo. Etter avtalen skulle Respa leie ledige klasserom i lokalene Akademiet Oslo AS leide av Thon Eiendom ASA.
- (8) Utdanningsdirektoratet avholdt tilsyn hos Akademiet Oslo AS i 2012 og 2013 og konkluderte med at fremleieavtalen mellom Akademiet Oslo AS og Respa var et brudd på friskolelova § 2-2. Friskolelova § 2-2 forbyr godkjente privatskoler å drive annen virksomhet enn skole.
- (9) Høsten 2014 oppsto et motsetningsforhold mellom Resmann og Jan Ove Otterlei. Den 2. februar 2015 sa Resmann opp sin stilling som daglig leder og rektor ved Akademiet Oslo AS. Samtidig sa han også opp stillingen som daglig leder i Respa. Akademiet Oslo AS sa opp fremleieavtalen med Respa i februar 2015. Resmann fratradte stillingene 27. mars 2015. Berben AS overdro sine aksjer i Respa til Satoe Invest AS – heretter omtalt som Satoe – 18. mai 2015.
- (10) Den 12. juni 2015 ble det holdt ekstraordinær generalforsamling i Akademiet Nettstudier AS. Selskapet var et heleid datterselskap av Akademiet Utdanning Norge AS og hadde

inntil da drevet med nettstudier. På generalforsamlingen ble det besluttet å endre selskapets navn til Akademiet Privatist og Nettstudier AS. Samtidig ble selskapets formål endret til også å omfatte tilbud om kurs som ledet til privatisteksamen.

- (11) I brev fra Skoledrift til Respa den 23. juni 2015 ble alle avtalene mellom Skoledrift og Respa sagt opp. Det ble samtidig presisert at det ikke lenger var ønskelig med et fortsatt samarbeid med Respa.
- (12) Petter Arne Alvik tiltrådte som daglig leder i Respa 1. august 2015. Han var da også daglig leder og eneste styremedlem i Akademiet Utdanning Norge AS, samt styremedlem i Skoledrift.
- (13) Fra høsten 2015 ble virksomheten som tidligere ble drevet i Respa, drevet i Akademiet Privatist og Nettstudier AS. Selskapet leiet de samme undervisningslokalene som Respa tidligere hadde leid. Lærerne som underviste, var stort sett de samme som hadde undervist i Respa, og elevene var elever som hadde søkt seg inn på kursene på et tidspunkt da Respa sto for undervisningen.
- (14) Akademiet Oslo AS fortsatte arbeidet med å finne en lovlig ordning for leieforholdet. Blant annet ble det i september 2015 sendt søknad til Utdanningsdirektoratet om dispensasjon fra forbudet i friskolelova § 2-2 for å kunne leie ut lokaler.
- (15) På generalforsamling i Akademiet Privatist skole Oslo AS 29. oktober 2015 ble selskapets navn endret til Respa Kompetanse AS. Selskapets forretningskontor ble samtidig flyttet til Ålesund kommune.
- (16) Utdanningsdirektoratet avslo Akademiet Oslo AS' søknad om dispensasjon i april 2016. Klage til Kunnskapsdepartementet ble avslått i januar 2017. Akademiet Privatist og Nettstudier AS inngikk deretter avtale med Olav Thon Eiendomsselskap ASA og Akademiet Oslo AS om at Akademiet Privatist og Nettstudier AS skulle få overta deler av Akademiet Oslo AS' leieforpliktelser. På denne måten gikk man klar av fremleieforbudet.
- (17) Satoe gikk til sak mot Skoledrift og Alvik 27. juni 2017. Grunnlaget var at driften i Respa var overført til Akademiet Privatist og Nettstudier AS på en måte som ifølge Satoe var illojal mot minoritetsaksjeeieren. Det ble fremmet krav om solidarisk ansvar for en erstatning oppad begrenset til 6 millioner kroner.
- (18) Drammen tingrett avsa 21. juni 2018 dom med slik domsslutning:

«Skoledrift AS (tidl. Akademiet Holding AS)

1. Skoledrift AS (tidl. Akademiet Holding AS) dømmes til å betale kr 3 000 000,- til Satoe Invest AS med tillegg av forsinkelses-rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra 26. juni 2017 og til betaling skjer.
2. Skoledrift AS dømmes til å betale Satoe Invest AS kr. 173 547,- i saksomkostninger. I tillegg kommer halvparten av utgiften til fagkyndige meddommere.
3. Oppfyllelsesfristen for pkt. 1 og 2 er 2 uker fra dommens forkynnelse.

Petter Arne Alvik:

1. Petter Arne Alvik frifinnes
 2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.»
- (19) Skoledrift anket til Borgarting lagmannsrett med påstand om frifinnelse. Satoe anket tingrettens avgjørelse om erstatningsutmålingen overfor Skoledrift og frifinnelsen av Alvik. Alvik ba om endring av saksomkostnadsavgjørelsen, jf. tvisteloven § 29-7.
- (20) Borgarting lagmannsrett avsa 4. desember 2019 dom med slik domsslutning:
- «1. Anken fra Satoe Invest AS for så vidt gjelder Petter Arne Alvik forkastes.
 2. Skoledrift AS frifinnes.
 3. I saksomkostnader for lagmannsretten betaler Satoe Invest AS innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse:
 - 373 465 – trehundreogsyttitretusenfirehundreogsekstifem - kroner til Skoledrift AS
 - 452 004 – firehundreogfemtittusenogfire - kroner til Petter Arne Alvik
 4. I saksomkostnader for tingretten betaler Satoe Invest AS innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse:
 - 257 966 – tohundreogfemtisjatusenfirehundreogsekstiseks - kroner til Skoledrift AS
 - 322 457 – trehundreogtjuetotusenfirehundreogfemtisju - kroner til Petter Arne Alvik»
- (21) Lagmannsretten fant at det ikke forelå handlinger fra Skoledrift eller Alvik som kunne gi grunnlag for erstatningsansvar etter aksjeloven § 17-1.
- (22) Satoe har anket til Høyesterett over lagmannsrettens rettsanvendelse.
- (23) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 9. mars 2020 ble anken fremmet til behandling i Høyesterett. I beslutning 18. august 2020 ble det bestemt at forhandlingene for Høyesterett foreløpig skulle begrenses til kun å gjelde spørsmålet om det forelå ansvarsgrunnlag, jf. tvisteloven § 30-14 tredje ledd.

Partenes syn på saken

Den ankende part – Satoe Invest AS – har i hovedsak anført:

- (24) Skoledrift har opptrådt i strid med den ulovfestede lojalitetsplikten og i strid med prinsipper om myndighetsmisbruk. Dette skjedde i korte trekk ved at Skoledrift misbrukte sin innflytelse i Respa slik at driften i Respa opphørte. Driften ble deretter i realiteten overført til et av Skoledrifts søsterselskaper. Dette medførte en urimelig fordel for konsernets eiere på bekostning av Satoe.

- (25) Alvik på sin side har medvirket til Skoledrifts ansvarsbetingende handlinger. Alvik har i tillegg optrådt i strid med aksjeloven § 6-28, da han fulgte instruks fra styret i Respa om ikke å starte ny drift i Respa. Det har ikke vært forretningsmessig og saklig grunn for Alviks lønnsuttak fra Respa, noe som har medført at Respa har blitt tappet for midler.
- (26) Det er Skoledrift som har bevisbyrden for at disposisjonene er saklig begrunnet i forretningsmessige forhold.
- (27) Satoe Invest AS har nedlagt slik påstand:
- «1. Borgarting lagmannsretts dom oppheves.
 2. Skoledrift AS dømmes til å betale Satoe Invest AS' sakskostnader for Høyesterett innen 14 dager fra dommens forkynnelse.
 3. Petter Arne Alvik dømmes til å betale Satoe Invest AS' sakskostnader for Høyesterett innen 14 dager fra dommens forkynnelse.»

Ankemotpartene – Skoledrift AS og Petter Arne Alvik – har i hovedsak anført:

- (28) Det foreligger ingen illojal plan om å overføre virksomhet fra Respa. Det foreligger konkrete, saklige grunner til at undervisningsdriften i Respa ble nedlagt og virksomheten videreført i et annet selskap. Det er da uten betydning at hendelsesforløpet på overflaten kan oppfattes suspekt. Hverken Skoledrift eller Alvik kan bebreides for opphøret av virksomheten i Respa.
- (29) Beslutningen om å stanse undervisningsvirksomheten i selskapet var riktig, nødvendig og i tråd med selskapets vinningsformål. Det foreligger derfor ingen illojale handlinger eller normbrudd som kan gi grunnlag for ansvar. Ansvar for Skoledrift er utelukket ettersom beslutningen om å stanse undervisningsvirksomheten i Respa er truffet av Respas styre. Skoledrift kan heller ikke hefte for beslutninger truffet av et datterselskap. Ansvar etter aksjelovens regler er også utelukket for handlinger foretatt av Skoledrift i egenskap av å være avtalepart.
- (30) Ikke-drift i Respa var allerede en forutsetning da Alvik tiltrådte som daglig leder. Ansvar for Respas stans i undervisningsvirksomheten kan dermed ikke bebreides ham som daglig leder. Han kan heller ikke bebreides for å ha fulgt instruks fra styret. Lønnen Alvik mottok var fastsatt av styret og lagmannsretten har lagt til grunn at det ikke er sannsynliggjort at Alviks lønn var for høy sammenlignet med arbeidet han utførte.
- (31) Reelle hensyn gir ikke grunnlag for delvis snudd bevisbyrde for at beslutningene var saklig motivert. Uansett viser lagmannsrettens dom at denne bevisbyrden er innfridd.
- (32) Skoledrift AS og Petter Arne Alvik har nedlagt slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
 2. Petter Arne Alvik og Skoledrift AS tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»

Mitt syn på saken

De rettslige utgangspunktene

Aksjeloven §17-1

- (33) Satoe har fremmet krav på erstatning etter aksjeloven § 17-1. Bestemmelsen lyder:
- «(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende.
- (2) Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet.»
- (34) Satoe har fremsatt kravene i egenskap av å eie 20 prosent av aksjene i Respa. Skoledrift er saksøkt i egenskap av å eie 80 prosent av aksjene i selskapet. Alvik er saksøkt i egenskap av daglig leder i Respa, styremedlem i Skoledrift og ellers å være indirekte aksjeeier i flere av konsernselskapene. Partene tilhører derfor gruppene som henholdsvis kan fremme krav og bli ansvarlig etter bestemmelsen. Jeg vil i det følgende først se på de rettslige og faktiske spørsmålene knyttet til Skoledrifts ansvar. Alviks ansvar blir drøftet avslutningsvis.
- (35) Paragraf 17-1 er en videreføring av den tidligere aksjeloven 1976 § 15-1 og er en lovfesting av det alminnelige uaktsomhetsansvaret, jf. Ot.prp. nr. 19 (1974–1975) side 214. Opprinnelig var aksjeeieres ansvar ikke omfattet av bestemmelsen, men det var ikke tvilsomt at aksjeeiere kunne bli ansvarlig for sine forsettlige og uaktsomme handlinger. Ved lovendring i 2006 kom ordet «aksjeeier» inn i bestemmelsen, uten at dette medførte noen realitetsendring, se Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) side 167.
- (36) I utgangspunktet står enhver aksjeeier fritt til å ivareta egne interesser uten at det medfører ansvar. Men aksjeeiere, eller grupper av aksjeeiere, som har flertallet av stemmene i selskapet, har muligheten til å treffe beslutninger som kan innebære misbruk av posisjonen. Ansvar etter § 17-1 har derfor større aktualitet for slike dominerende aksjeeiere enn for andre aksjeeiere. Dette gjelder både for beslutninger på generalforsamlingen, men også for myndighet som utøves utenfor generalforsamlingen, jf. Ot.prp. nr. 19 (1974–1975) side 214, som siterer fra innstillingen til lov om aksjeselskaper, NUT 1970:1: «[F]lertallsaksjeeieren kommer under enhver omstendighet i en særstilling, fordi han i mange henseender faktisk kan dirigere selskapet, uten at det kommer til uttrykk i vedtak på generalforsamlingen». Samme sted fremgår det også at det gjelder et strengere aktsomhetskrav for en flertallseier enn for en ordinær aksjeeier. Flertallseiere må forventes å ha innsikt i og forståelse for beslutningene som treffes. Også av denne grunn har ansvar etter § 17-1 større aktualitet for denne gruppen aksjeeiere.
- (37) Bestemmelsen gir stor grad av fleksibilitet og forutsetter at ansvarsspørsmålet løses ut fra en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, jf. HR-2017-2375-A (Ulvesund) avsnitt 25.

- (38) Satoe anfører at Skoledrift – som nettopp er i posisjon til å dirigere Respa – har misbrukt sin flertallsposisjon og krenket minoritetsvernet.

Minoritetsvernet etter aksjeloven

- (39) Aksjeloven bygger på et likhetsprinsipp – alle aksjene gir lik rett i selskapet, jf. aksjeloven § 4-1 første ledd første punktum. Samtidig gjelder det et flertallsprinsipp, jf. § 5-17 første ledd. Dette prinsippet medfører at aksjemajoriteten kan treffe beslutninger i strid med minoritetens ønske. At ikke alle aksjeeierne må være enige til enhver tid, sikrer at selskapet ikke lammes. Flertallsregelen gir derfor handlekraft til å styre selskapet. Men for å hindre at flertallet misbruker denne makten, har aksjeloven regler som blant annet setter grenser for hva aksjemajoriteten kan beslutte. Disse grensene omtales gjerne som minoritetsvernet.
- (40) Minoritetsvernet består av en rekke forskjellige typer regler. Det er materielle grenser for hva generalforsamlingen eller selskapets ledelse kan bestemme. Videre er det regler som stiller krav til saksbehandlingen, herunder krav om kvalifisert flertall for visse beslutninger, og det er regler som gir mindretallsaksjeeiere mulighet til å reagere hvis majoriteten misbruker sin makt. Sentralt i vår sak er de materielle skrankene som er nedfelt i aksjeloven §§ 5-21 og 6-28, som omtales som generalklausulene.
- (41) Paragraf 5-21 fastslår at generalforsamlingen ikke kan «treffe noen beslutning som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning.» Fordi en dominerende eier, som nevnt, kan styre selskapet uten at dette skjer gjennom beslutninger på generalforsamlingen, må bestemmelsen suppleres med ulovfestede prinsipper om maktmisbruk, se for eksempel forarbeidene til den tidlige bestemmelsen som er videreført i § 5-21, NUT 1970:1 Innstilling til lov om aksjeselskaper, side 137:

«Bestemmelser av denne type kan imidlertid vanskelig gjøres uttømmende, men må suppleres med mer alminnelige synspunkter om maktmisbruk...»

- (42) Bestemmelsen i § 6-28 har en tilsvarende regel for selskapets tillitsmenn:

«(1) Styret og andre som etter §§ 6-30 til 6-32 representerer selskapet, må ikke foreta noe som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning.

(2) Styret og daglig leder må ikke etterkomme noen beslutning av generalforsamlingen eller et annet selskapsorgan hvis beslutningen strider mot lov eller mot selskapets vedtekter.»

- (43) Aksjeeiere er ikke omfattet av bestemmelsene i §§ 6-30 til 6-32, slik at ansvar for Skoledrift ikke kan bygge direkte på brudd på § 6-28. Men bestemmelsen gir, på samme måte som § 5-21, et uttrykk for det grunnleggende prinsippet om forbud mot maktmisbruk.

Et ulovfestet lojalitetsprinsipp

- (44) Satoe har anført at det gjelder en ulovfestet lojalitetsplikt for aksjeeiere – en plikt overfor selskapet og de øvrige aksjeeierne. Som jeg alt har vært inne på, følger det klart av

forarbeidene til den tidligere aksjeloven at loven ikke inneholdt noen fullstendig kodifisering av ulovfestet rett, se for eksempel NUT 1970:1 side 137, hvor det fremgår at bestemmelsen i § 5-21 måtte suppleres med mer alminnelige synspunkter om maktmisbruk. På dette punktet var det ingen realitetsendring mellom 1976-loven og 1997-loven.

- (45) På bakgrunn av lovforarbeidene er det etter min mening klart at loven må suppleres med en ulovfestet lojalitetsplikt. Også i juridisk litteratur er det støtte for at det gjelder en lojalitetsplikt som rekker videre enn aksjelovens bestemmelser.
- (46) Filip Truyen, Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper, Jussens Venner 2004 side 308, påpeker at generalklausulen i aksjeloven § 5-21 kan ses som et uttrykk for en generell lojalitetsplikt. Dette utvikles nærmere i Truyens doktoravhandling, Aksjonærenes myndighetsmisbruk, 2005 side 66-68. Margrethe Buskerud Christoffersen, Aksjeeieres lojalitetsplikt, 2019 side 76 fremhever at «[l]ikhetsgrunnsetningen, minoritetsvernet og aksjeeiernes felles vinningsformål tilsier at aksjeeierne kan ha berettigede forventninger om lojal oppreden fra hverandre». Jeg viser også til Magnus Aarbakke m.fl., Aksjeloven Kommentartutgave, § 17-1 note 1.16, Juridika, à jour per 1. juli 2019, som under drøftelsen av aksjeeieres ansvar, forutsetter at brudd på aksjeeierens lojalitetsplikt overfor selskapet kan gi grunnlag for ansvar etter § 17-1 første ledd.
- (47) Når det gjelder det nærmere innholdet i lojalitetsplikten, vil generalklausulene og aksjelovens øvrige regler om minoritetsvern være et naturlig utgangspunkt. I tillegg kan lojalitetsplikten innhold påvirkes av de aksjerettslige grunnprinsippene. Tilfeller som ligger nær aksjelovens misbruksbestemmelser, og hvor for eksempel det aksjerettslige grunnprinsippet om likebehandling blir utfordret, vil det være naturlig å anse omfattet av en slik lojalitetsplikt.

Transaksjoner i konsern

- (48) Et konsern er en gruppe av selskaper som inngår i en eierstruktur som dekkes av definisjonen i aksjeloven § 1-3. Hvert selskap i konsernet er en egen rettslig enhet; de skal vurderes individuelt og nyter i utgangspunktet godt av ansvarsbegrensninger som følger med selskapsformen. Fordi et morselskap per definisjon har bestemmende innflytelse i datterselskapene, vil morselskapet være i posisjon til å beslutte formuesoverføringer mellom konsernselskapene. Slike overføringer vil ikke skade morselskapets – eller de bakenforliggende eiernes – formuesstilling. Overføringene kan imidlertid være til skade for selskapet det overføres fra og dermed også selskapets kreditorer, minoritetsaksjeeiere og ansatte. For å unngå at datterselskaper tømmes på illojalt vis, følger det av aksjeloven § 3-9 at konserninterne transaksjoner skal være basert på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Bestemmelsens første ledd lyder:

«(1) Transaksjoner mellom selskaper i samme konsern skal grunnes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Vesentlige avtaler mellom konsernselskaper skal foreligge skriftlig.»

- (49) Innholdet i kravet er utdypet i NOU 1996:3, Ny aksjelovgivning, side 192:
- «I dette ligger et krav om at det skal være likevekt i kontraktsforholdet når det gjelder partenes ytelse og vilkår ellers. Det som fremstår som en forretningsmessig transaksjon mellom konsernselskaper, skal ikke innebære en ensidig verdioverføring fra ett selskap til et annet som ikke er forretningsmessig begrunnet.»
- (50) Det følger videre på side 193 at «[e]n tilsidesettelse av kravet kan ... begrunne erstatningsansvar for de som er ansvarlige for transaksjonen.»
- (51) Hvem som er ansvarlige for en transaksjon, følger av de øvrige reglene i aksjeloven. Et morselskaps handlinger må imidlertid vurderes i lys av den overordnede styringsmuligheten morselskapet har. I et konsern kan beslutninger i forskjellige selskaper samlet lede til et resultat som medfører ensidig verdioverføringer fra ett selskap til ett eller flere andre. Medvirker et datterselskap til tappingen, kan det ha betydning for vurderingen av morselskapets handlinger. Et morselskap vil derfor ha en særlig aktsomhetsplikt.

Vurderingen av kravet mot Skoledrift

- (52) Bevisvurderingen er ikke anket, og jeg legger lagmannsrettens bevisresultat til grunn. Høyesterett kan imidlertid trekke andre slutninger fra det samme faktumet, jf. HR-2017-971-A avsnitt 56. Høyesterett har også anledning til å supplere med vitterlige kjensgjerninger, selv om lagmannsretten ikke har kommentert disse. Videre kan Høyesteretts tolkning av rettsreglene medføre at andre deler av faktum enn det lagmannsretten bygget på, blir avgjørende.
- (53) Lagmannsretten har vurdert de enkelte disposisjonene som førte til at virksomhetene i Respa reelt sett ble overført til Akademiet Privatist og Nettstudier AS og kommet til at disposisjonene enkeltvis er fornuftig forretningsmessig begrunnet. Samtidig innebar disposisjonene at en virksomhet, som gikk med overskudd, opphørte i ett selskap og fortsatte på samme måte i et annet selskap. Som lagmannsretten uttrykker det:
- «Fra høsten 2015 omfattet APNs [Akademiet Privatist og Nettstudier AS'] virksomhet også den virksomhet som RK [Respa] tidligere hadde drevet. APN inngikk avtale med AO [Akademiet Oslo AS] om fremleie av de lokaler som RK tidligere hadde disponert, og drev fra høsten 2015 privatistundervisning fra samme lokaler og med stort sett samme ansatte som RK. Elevene som APN underviste høsten 2015, var elever som hadde søkt seg inn på kursundervisning på et tidspunkt da RK stod for denne.»
- (54) Det ble ikke betalt noe vederlag for overføringen fra Respa til Akademiet Privatist og Nettstudier AS.
- (55) Lagmannsrettens konklusjon bygger i stor grad på utgangspunktet om at det var saklig og nødvendig for Akademiet Oslo AS å si opp leieavtalen for undervisningslokalene. Resten av hendelsesforløpet blir en konsekvens av denne oppsigelsen: Det var ikke mulig å skaffe andre, regningssvarende lokaler. Respa sto derfor uten lokaler for høstsemesteret 2015. Uten lokaler var det heller ikke behov for lærere – og uten lærere hadde man ingen til å

undervise elevene. For å oppfylle kontraktene som var inngått med elevene, ble tjenestene i stedet levert av Akademiet Privatist og Nettstudier AS.

- (56) Som redegjort for innledningsvis, inngår Skoledrift, Respa, Akademiet Oslo AS og Akademiet Privatist og Nettstudier AS i et konsern hvor fire personer, gjennom konsernstrukturen, har kontroll over alle selskapene. At virksomheten overføres fra Respa til Akademiet Privatist og Nettstudier AS, uten at det betales vederlag, innebærer reelt sett at aktørene bak flertallsaksjeeieren i Respa, beriker seg på bekostning av minoritetsaksjonæren. Det må derfor vurderes om enkelttransaksjonene, som hver for seg kan fremstå som forretningsmessige velbegrunnede, likevel samlet sett utgjør et brudd på aksjelovens regler om minoritetsvern og den ulovfestede lojalitetsplikten. Det er behov for å analysere hendelsesforløpet lagmannsretten har beskrevet nærmere og i lys av minoritetsvernet i aksjeloven.

Oppsigelsen av leieavtalen

- (57) Akademiet Oslo AS leide undervisningslokaler av Olav Thon Eiendomsselskap ASA. Lokalene var delvis fremleiet til Respa. Fordi Akademiet Oslo AS drev skole med rett til statstilskudd, følger det av friskolelova § 2-2 at selskapet ikke kan drive annen virksomhet enn skoledrift. Utleie anses som slik annen virksomhet, og selskapet fikk pålegg fra Utdanningsdirektoratet som gjorde at selskapet ikke kunne fremleie lokalene til Respa.
- (58) Jeg er enig med lagmannsretten og Skoledrift at dette i utgangspunktet kunne gjøre det saklig å si opp leieavtalen med Respa. Akademiet Oslo AS valgte imidlertid å inngå en tilsvarende leieavtale med et annet selskap i samme konsern; Akademiet Privatist og Nettstudier AS. Det er ikke bestridt at Utdanningsdirektoratets pålegg innebar at lokalene heller ikke kunne leies ut til den nye fremleietakeren. Flyttingen av leieforholdet innebar altså ikke at Akademiet Privatist og Nettstudier AS' ulovlige fremleie opphørte. Risikoen for at selskapet mistet statsstøtten forble like stor. Derimot oppnådde eierinteressene bak Skoledrift å flytte leieforholdet til et selskap man hadde 100 prosent av aksjene i og på den måten legge grunnlaget for avviklingen av virksomheten i Respa – slik lagmannsretten har beskrevet. Så selv om jeg som lagmannsretten legger til grunn at Akademiet Oslo AS «ikke hadde noe annet valg enn å si opp fremleieforholdet» med Respa, er jeg ikke enig i at oppsigelsen var «begrunnet i forretningsmessig forsvarlige vurderinger».
- (59) Det er Akademiet Oslo AS, ikke Skoledrift, som var fremleier og som sa opp leieavtalen med Respa. Skoledrift har derfor argumentert med at de ikke kan bli ansvarlig for oppsigelsen. Skoledrift er imidlertid morselskap for både Respa og Akademiet Oslo AS. Skoledrift kan «faktisk ... dirigere» begge selskapene, for å bruke formuleringen i Ot.prp. nr. 19 (1974–1975) side 214. Aktsomheten av Skoledrifts handlinger som flertallsaksjeeier i Respa, kan, og må, vurderes i lys av beslutninger som treffes i andre konsernselskaper Skoledrift kontrollerer. Som nevnt gjelder det dessuten et skjerpet aktsomhetskrav for Skoledrift som dominerende aksjeeier i Respa.

Overføring av virksomheten i Respa

- (60) Som lagmannsretten har lagt til grunn, fortsatte den virksomheten Respa hadde drevet i Akademiet Privatist og Nettstudier AS fra høstsemesteret 2015. Lagmannsretten mener at

dette er en følge av at Respa ikke lenger hadde lokaler å drive i; Det er naturlig at de ansatte arbeider for et annet selskap, når Respa ikke har lokaler å drive virksomheten i. Mange av de ansatte hadde dessuten kontrakter som utløp sommeren 2015.

- (61) Tilsvarende finner lagmannsretten at det ikke er ansvarsbetingende når Respa i en slik situasjon inngikk avtale «om at et annet konsernselskap ... skulle overta» elevene. Realiteten i dette er likevel – som lagmannsretten skriver – at virksomheten ble flyttet fra det ene konsernselskapet til det andre. Lærerne fortsatte på nye kontrakter i den samme virksomheten, for å undervise de samme elevene, i de samme lokalene og under det samme varemerket; Akademiet-konsernet. Sett fra elevenes synsvinkel fikk de undervisning i kursene de hadde meldt seg på, fra de samme lærerne, i de samme lokalene – og under det samme overordnede varemerket.
- (62) Det kan være forretningsmessig både forsvarlig og fornuftig å omstrukturere virksomheten i et konsern. Forutsetningen er imidlertid at transaksjonen skjer på «vanlige forretningsmessige vilkår», jf. aksjeloven § 3-9 første ledd. Bestemmelsen skal som nevnt hindre at det som fremstår som en forretningsmessig transaksjon mellom konsernselskaper, i realiteten innebære en ensidig verdioverføring fra ett selskap til et annet. I vanlige forretningsmessige avtaler vil det være balanse; man er villig til å yte noe for å oppnå en fordel. Respa har i dette tilfellet mistet sin virksomhet, men er ikke tilført noe.
- (63) Virksomheten i Respa gikk med overskudd i 2015 og det fremstår som lite sannsynlig at virksomheten var uten verdi. Det burde derfor vært foretatt en verdivurdering, og en eventuell positiv verdi skulle vært tilført Respa. Når dette ikke skjedde, kan overføringen av virksomheten fremstå som en tapping av Respa som Skoledrift er ansvarlig for.

Andre disposisjoner fra Skoledrifts side

- (64) Skoledrift meddelte 23. juni 2015 at alt samarbeid mellom Skoledrift og Respa ville opphøre. I brevet trekkes Respas rett til å bruke «Akademiets navn, registrerte varemerke og domene» tilbake – altså retten til å bruke kjennetegnene selskapet har benyttet for sin virksomhet.
- (65) Skoledrift har anført at dette var en alminnelig kontraktsrettslig disposisjon og ikke noe Skoledrift gjorde i kraft av å være aksjeeier i selskapet. Oppsigelsen kommer imidlertid ikke i et vakuum, men kompletterer det øvrige bildet av overføringen av virksomheten i Respa. Ser man på begrunnelsen i brevet, vises det dessuten til typiske aksjeeierinteresser, blant annet manglende økonomisk resultat.
- (66) Den 29. oktober 2015 ble det holdt ekstraordinær generalforsamling i Respa hvor det ble besluttet at selskapet skulle skifte navn fra Akademiet Privatistiskole Oslo AS til Respa Kompetanse AS. Isolert sett er det ikke noe klanderverdig i dette, men vedtaket kompletterer igjen bildet av at Respa fjernes fra den virksomheten selskapet tidligere hadde drevet i Akademi-konsernets navn.

Betydningen av e-postutvekslingen våren 2015

- (67) Satoe har fremhevet en e-postutveksling som viser at Resmann etter et møte med to av de bakenforliggende eierne i Akademiet-konsernet, hadde fått forståelsen av at det var en plan

om å avvikle aktiviteten i Respa og legge selskapet dødt. Dette blir benektet i svaret fra Otterleis side, samtidig som det fremkommer at samling av privatistundervisning og nettstudier er «en av mange strategier» som blir vurdert.

- (68) Lagmannsretten har ikke kommentert e-postene, mens tingretten mente de beviste at det hadde vært en plan om å tømme Respa. Lagmannsrettens bevisvurdering er som nevnt ikke påanket, men e-postene er for så vidt et vitterlig faktum som Høyesterett kan ta i betraktning. I e-posten argumenterer Otterlei som representant for 80-prosenteieren av Respa, og som representant for konsernselskapene, ikke som styremedlem i Respa. Jeg går ikke nærmere inn i hva som kan utledes av e-postene, ettersom partene har forskjellig syn på dette. Uansett underbygger Otterleis argumentasjon at det er riktig å se enkeltdisposisjonene i sammenheng; Skoledrifts handlinger og beslutninger må vurderes i lys av beslutninger og handlinger i de andre konsernselskapene.

Illojal lønn til daglig leder i strid med aksjeloven § 3-9?

- (69) Daglig leders lønn var fastsatt av styret. Om lønnen innebar tapping av Respa, er dette i så fall styrets, eller Skoledrift, som kontrollerende aksjeeier, sitt ansvar. Jeg kan ikke se at for høy lønn kan begrunne ansvar for Alvik som daglig leder. Jeg drøfter derfor spørsmålet i sammenheng med Skoledrifts ansvar.
- (70) Alvik var deltidsansatt i Respa. Samtidig var han daglig leder i et annet av konsernselskapene og hadde lønnsinntekter fra en rekke andre Akademiet-selskaper. Hvis Respa er belastet med lønnsutbetalinger til Alvik som ikke er markedsmessige, eller representative for det arbeidet som er gjort, kan det være en måte å tappe Respa på.
- (71) Alvik tiltrådte som daglig leder i Respa fra 1. august 2015. På dette tidspunktet var virksomheten i Respa overført til Akademiet Privatist og Nettstudier AS. Det var ingen andre ansatte og ingen ordinær drift i selskapet. Daglig leders oppgave var å påse at utestående fordringer ble innkrevet. Arbeidet med inndrivelsen var satt ut til et inkassoselskap. I tillegg skulle daglig leder følge opp «oppsigelsessaker og selskapets forhold for øvrig på adekvat måte». For dette arbeidet har Alvik tilsammen mottatt 1 100 000 kroner i lønn.
- (72) Lagmannsretten fant det ikke sannsynliggjort at Alvik fikk for høy lønn sammenholdt med det arbeidet han gjorde for Respa. Bevisvurderingen er ikke anket, og jeg må derfor legge til grunn at lønnen til Alvik ikke innebar tapping av Respa.

Konklusjon

- (73) Etter mitt syn er det indikasjoner på at Skoledrifts vederlagsfrie overføring av virksomheten i Respa til Akademiet Privatist og Nettstudier AS, støter an mot prinsippet i aksjeloven § 3-9. Dette går jeg imidlertid ikke nærmere inn på, fordi jeg under enhver omstendighet mener at Skoledrifts handlinger, når de ses i lys av de samlede disposisjonene i Akademiet-konsernet, medfører at Skoledrift opptrådte i strid med de ulovfestede lojalitetsforpliktelser selskapet hadde som hovedeier i Respa. Måten Respas virksomhet ble nedlagt på, sett i sammenheng med at virksomheten umiddelbart

videreføres som før i et søsterselskap, utgjør etter min mening en illojal tilsidesettelse av Respas interesser.

- (74) Ettersom Skoledrift har krenket minoritetsvernet, er det en presumsjon for at krenkelsen er uaktsom, jf. HR-2016-1440-A avsnitt 41. Jeg kan ikke se at det er omstendigheter som tilsier at det ikke foreligger tilstrekkelig skyld, og konklusjonen er derfor at det er ansvarsgrunnlag etter aksjeloven § 17-1 første ledd for kravet fra Satoe mot Skoledrift.
- (75) Lagmannsrettens frifinnelse av Skoledrift må derfor oppheves.

Vurderingen av kravet mot Alvik

- (76) Som daglige leder i Respa kan Alvik bli ansvarlig etter § 17-1 for sine uaktsomme eller forsettlige handlinger eller unnlater. Ved vurderingen av en daglig leders ansvar, vil pliktene daglig leder har etter aksjeloven måtte stå sentralt.
- (77) Som særlig relevant for saken vil jeg fremheve at daglig leder ikke må foreta seg noe som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning, jf. aksjeloven § 6-28 første ledd. Daglig leder skal heller ikke etterkomme beslutninger fra selskapsorganer som strider mot «lov eller mot selskapets vedtekter», jf. aksjeloven § 6-28 andre ledd.
- (78) Alvik tiltrådte som daglig leder i Respa 1. august 2015. På dette tidspunktet var virksomheten i Respa overført til Akademiet Privatist og Nettstudier AS. De ansvarsbetingende illojale handlingene var altså alt gjennomført. Når virksomheten først var overført, kan jeg uansett ikke se at Skoledrift fikk en ytterligere urimelig fordel på Satoes bekostning ved at det ikke ble startet ny virksomhet i Respa. Som lagmannsretten finner jeg at Alvik ikke kan bebreides for ikke å startet opp ny virksomhet i Respa, i strid med styrets instruks. Heller ikke ellers kan jeg se at det er grunnlag for ansvar for Alvik. Hans medvirkning til avviklingen av virksomheten i Respa gjennom hans posisjoner i Skoledrift og konsernet for øvrig, er dekket opp av konklusjonen jeg har kommet til for Skoledrifts del.
- (79) Anken mot Alvik må derfor forkastes.

Sakskostnader

- (80) Satoe har vunnet saken mot Skoledrift og skal etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd tilkjennes sakskostnader for Høyesterett. Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å gjøre unntak fra hovedregelen.
- (81) Satoes sakskostandsoppgaven er levert samlet for både tvisten mot Skoledrift og tvisten mot Alvik. Det må derfor gjøres en skjønnsmessig fordeling. I lys av at hovedtyngden i ankesaken har ligget i tvisten mot Skoledrift, finner jeg at andelen som kan kreves dekket av Skoledrift kan settes til tre fjerdedeler. Satoe skal da tilkjennes 383 673 kroner inkludert merverdiavgift i sakskostnader fra Skoledrift.

- (82) Satoe har også krevd dekket rettsgebyret på 28 128 kroner, jf. rettsgebyrloven § 8 første ledd tredje punktum. Ettersom det er tale om én sak, skal det bare betales ett rettsgebyr, jf. HR-2011-1548-U og HR-2016-348-U. Etter mitt syn er det naturlig å tilordne rettsgebyret med en halvpart på hver av ankemotpartene, slik at Satoe har krav på å få dekket 14 064 kroner for utgifter til rettsgebyr fra Skoledrift.
- (83) Petter Arne Alvik har vunnet saken mot Satoe og skal etter hovedregelen tilkjennes sakskostnader for Høyesterett. Jeg ser heller ikke her grunn til å gjøre unntak fra hovedregelen.
- (84) Alvik og Skoledrift har krevd dekket sakskostnader med til sammen 726 420 kroner eksklusiv merverdiavgift, med en halvpart fordelt på hver. Satoe har hatt innsigelser til kravets størrelse og har anført at kostnadene går utover det rimelige og nødvendige, jf. tvisteloven § 20-5. Det samlede beløpet er salær for 234 timer arbeid. Ved vurdering av timeantallet må det tas i betraktning at Alvik har vært nødt til å bytte prosessfullmektig for Høyesterett. Jeg har likevel kommet til at kostnadene er høyere enn nødvendig, jf. § 20-5 første ledd. De samlede kostnadene settes skjønnsmessig, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd, til 600 000 kroner ekskl. merverdiavgift. Alvik skal ha erstattet halvparten, det vil si 375 000 kroner inkludert merverdiavgift.
- (85) Avgjørelsen av kostander for tingretten og lagmannsretten i tvisten mellom Satoe og Skoledrift utstår til den endelige dommen mellom dem.

Konklusjon

- (86) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2, oppheves.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 3 og 4, oppheves for så vidt gjelder Skoledrift AS.
3. Anken mot Petter Arne Alvik forkastes.
4. I sakskostnader for Høyesterett betaler Satoe Invest AS til Petter Arne Alvik 375 000 – trehundredeogsyttifemtusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
5. I sakskostnader for Høyesterett betaler Skoledrift AS til Satoe Invest AS 397 737 – trehundredeogtrettisytusensyvhundredeogtrettisyv – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Dissens

- (87) Dommar **Høgetveit Berg**: Eg er i hovudsak samd med fyrstvoterande i dei generelle rettslege utgangspunkta. Når eg likevel har kome til at heller ikkje Skoledrift er skadebotansvarleg, er det fordi eg er usamd med fyrstvoterande i vurderinga av den konkrete rettsbruken i lagmannsrettens dom.
- (88) Som nemnt av fyrstvoterande, skal Høgsterett i saka her berre vurdere lagmannsrettens rettsbruk. Denne vurderinga må byggje på det faktumet lagmannsretten har funne prova. Lagmannsretten handsama saka i full breidde og hørde beinveges forklaringar frå samtlege aktørar i dei involverte selskapa.
- (89) Konklusjonen til lagmannsretten – etter ei samla vurdering av provføringa – var at oppseiinga av framleigeavtala med Respa var kommersielt motivert. Årsaka til avslutninga av samarbeidet med Respa var etter lagmannsrettens syn vedtaket frå Utdanningsdirektoratet om at Akademiet Oslo AS «ikke skal framleie lokaler i skoletiden til Akademiet Privatistskole Oslo AS [Respa]». I tillegg la lagmannsretten vekt på at den mangeårige rektoren og daglege leiaren ved Respa, Alf Erik Resmann, slutta våren 2015 og gjekk over i konkurrerande verksemd. Det var dessutan, etter det lagmannsretten fann prova, ikkje sannsynleg at det var mogleg å skaffe nye eigna lokale for Respa i Oslo før undervisninga skulle ta til på hausten.
- (90) Sidan det faktumet lagmannsretten fann prova er ein grunnleggjande premis for lagmannsrettens rettsbruk, finn eg grunn til å sitere meir utførleg frå lagmannsrettens provdøming i dommen side 10–15, der lagmannsretten nyttar avkortingane «AO» for Akademiet Oslo AS, «RK» for Respa Kompetanse AS og «APN» for Akademiet Privatist og Nettstudier AS:

«Lagmannsretten finner, ut fra en samlet vurdering av bevisførselen, sannsynliggjort at AO lenge forsøkte å få til en direkte leieavtale mellom huseier og RK, slik at man kunne gå klar av Utdanningsdirektoratets pålegg. Grunnet utleiers krav til husleiegarantier, lot dette seg imidlertid ikke gjøre. I frykt for at fortsatt fremleie ville få konsekvenser for AOs statsstøttede skoledrift, så AO ikke annen mulighet enn å si opp fremleieforholdet. AO uttrykte som følge av dette flere ganger overfor Utdanningsdirektoratet at man ville etterkomme pålegget.

...

Lagmannsretten finner det ut fra en samlet vurdering av bevisførselen klart at AO i februar 2015, av hensyn til selskapets egen statsstøttede skoledrift, ikke hadde noe annet valg enn å si opp fremleieforholdet med RK. Oppsigelsen var følgelig begrunnet i forretningsmessig forsvarlige vurderinger i AO, ikke et ønske om å tappe RK, slik Satoe Invest AS har hevdet.

...

Da fremleieforholdet ble oppsagt var Resmann fremdeles daglig leder i AO, og reell innehaver av den minoritetsposten som Satoe Invest AS eier i dag. Lagmannsretten finner det klart at Resmann var kjent med oppsigelsen og det som AO hadde uttrykt overfor Utdanningsdirektoratet om den. Det forutsettes derfor at Resmann – i egenskap av reell minoritetsaksjonær i RK – ville ha reagert, dersom han mente oppsigelsen innebar urettmessig utnyttelse av Skoledrift AS' posisjon som

majoritetsaksjonær. Slik reaksjon er ikke påvist. Dette underbygger ytterligere at oppsigelsen av fremleieforholdet ikke utgjorde misbruk av Skoledrift AS posisjon som majoritetsaksjonær i RK, men derimot var forretningsmessig nødvendig for datterselskapet AO i den situasjon selskapet var i.

Det er uomtvistet at AO inngikk fremleieavtale med APN om de samme lokaler etter at leieforholdet med RK var avsluttet. APN drev deretter fra høsten 2015 privatistundervisning fra disse. Satoe Invest AS har anført at dette viser at oppsigelsen av fremleieavtalen med RK skyldtes erstatningsbetingende misbruk av majoritetsposisjonen.

Lagmannsretten er ikke enig i det. En samlet vurdering av bevisførselen, hvor det særlig er lagt vekt på forklaring fra vitnet Otterlei sammenholdt med fremlagt dokumentasjon, viser at APN først fremleide lokalene fra sommeren/høsten 2015. AO hadde riktignok våren 2015 fremleiet disse lokalene også til en annen fremleietaker enn RK. Fremleietaker den gang var imidlertid konsernselskapet Nettstudier Norge AS, ikke APN. Bevisførselen har vist at Nettstudier Norge AS ble oppsagt grunnet Utdanningsdirektoratets pålegg, på lik linje med RK, våren 2015. AO stod derfor våren 2015 uten fremleietakere.

Lagmannsretten legger ut fra forklaringer fra blant annet vitnene Eide og Dramdal til grunn at oppsigelsene av disse fremleieavtalene gjorde AOs økonomiske situasjon svært vanskelig. AOs situasjon våren 2015 var slik at man var avhengig av fremleieinntekter for å sikre fortsatt drift. AO valgte derfor å tolke Utdanningsdirektoratets vedtak slik at det kun knyttet seg til de eksisterende fremleietakere, og ikke var til hinder for fremleie til andre. Dette gjaldt især fordi Utdanningsdirektoratets vedtak var formulert slik at '[p]ålegget innebærer at skolen ikke skal framleie lokaler i skoletiden til Akademiet Privatistiskole Oslo AS'.

Det er for denne sakens del ikke nødvendig å vurdere rettmessigheten av AOs fortolkning. Pålegget ga uansett klart uttrykk for at fremleien til Akademiet Privatistiskole Oslo AS (RK) måtte opphøre. Oppsigelse av fremleieforholdet med RK var følgelig en nødvendig følge av pålegget, uavhengig av om det senere fremleieforholdet med APN var rettmessig eller ikke. Den senere fremleieavtalen gir følgelig ikke grunnlag for å konkludere med at oppsigelsen av fremleieavtalen med RK innebar misbruk av Skoledrift AS' majoritetsposisjon.

Satoe Invest AS fremholder at det har skjedd en de facto virksomhetsoverføring fra RK til APN i strid med asl. § 3-8. Lagmannsretten er ikke enig i det. At mange ansatte som tidligere hadde arbeidet for RK, startet hos APN høsten 2015, skyldtes at arbeidsavtalene med RK var midlertidige og utløp våren 2015. At de ansatte valgte å inngå nye avtaler med APN i en situasjon hvor RK ikke lengre hadde lokaler til å drive virksomheten i, er ikke et forhold som Skoledrift AS kan holdes ansvarlig for.

Elevene som ble undervist av APN høsten 2015, var videre elever som hadde søkt seg inn på privatistundervisningen via RK. Heller ikke dette gir grunnlag for å konstatere ansvar. Situasjonen vår/sommer 2015 var at RK ikke hadde lokaler hvor selskapet kunne drive privatistundervisning fra høsten 2015. Det er ikke sannsynliggjort at alternative og passende lokaler i Oslo lot seg skaffe i perioden fra fremleieavtalen ble oppsagt og til høstens undervisning startet opp. RK hadde på samme tid forpliktet seg til å tilby privatistkurs til elever som hadde tegnet seg og betalt for dette. At det i en slik situasjon ble inngått avtale om at et annet konsernselskap, APN, skulle overta RKs forpliktelser, var ikke ansvarsbetingende. Det gjelder især ikke for Skoledrift AS, som det ikke er påvist at hadde noen rolle i denne overføringen.

I brev 23. juni 2015 fra daglig leder i Skoledrift AS, Kjetil Eide, ble alle avtaler med RK oppsagt. Det fremgikk av brevet at Skoledrift AS ikke ønsket å videreføre sitt samarbeid med RK, og at selskapet ikke lengre hadde rett til å benytte Akademiets navn, registrerte varemerke og domene.

Heller ikke dette gir grunnlag for ansvar for Skoledrift AS som majoritetsaksjonær. Oppsigelsen ble foretatt av Skoledrift AS i egenskap av rettighetshaver til navn mv., ikke som majoritetsaksjonær.

Selv om oppsigelsen skulle anses foretatt av Skoledrift som majoritetsaksjonær, er den imidlertid uansett ikke erstatningsbetingende. Skoledrift AS hadde som 80 % majoritetsaksjonær bestemmende innflytelse over det meste av det som foregikk i RK, herunder over selskapets navn mv. Verken minoritetsaksjonær Satoe Invest AS eller dets forgjenger hadde gjennom aksjonæravtale el. sikret seg mot at majoritetsaksjonæren utøvte sin myndighet i tråd med aksjelovens bestemmelser.

Heller ikke i avtale med Skoledrift AS var RK sikret mot at navn mv. ble trukket tilbake. RKs rett til bruk av rettighetene var ikke slått fast i skriftlig avtale, og bevisførselen gir ikke grunnlag for å konstatere at RK hadde sikret seg noen evigvarende rett til å benytte disse. RKs bruk var følgelig betinget av at konsernet til enhver tid aksepterte dette. At konsernet gjennom Skoledrift AS valgte å si opp RKs adgang til å benytte disse rettighetene, innebar ikke noe brudd på selskapets plikter som kan gi grunnlag for erstatningsansvar. For øvrig bemerkes at denne oppsigelsen heller ikke var noen nødvendig betingelse (årsak) til at RKs drift opphørte, jf. blant annet Rt-2014-1134 avsnitt 51. Som nevnt, var opphør av fremleieforholdet grunnen til dette.

Det forhold at Skoledrift AS på ekstraordinær generalforsamling 29. oktober 2015 stemte for endring av forretningskontor og selskapsnavn utgjorde heller ikke erstatningsbetingende misbruk av majoritetsposisjonen. Da endringene ble besluttet, var RKs drift opphørt. Selskapet hadde ikke lengre rett til å benytte sitt tidligere selskapsnavn, og dets daglige leder hadde tilholdssted i Ålesund. Det er ikke påvist at Skoledrift AS' stemmegivning på den ekstraordinære generalforsamlingen skyldtes annet enn forretningsmessige vurderinger.

...

Lagmannsretten har vurdert, men finner ikke at driften i RK opphørte på grunn av handlinger fra personkretsen i asl. § 17-1 første ledd. Opphøret av driften skyldtes derimot at fremleieforholdet med AO måtte sies opp på grunn av Utdanningsdirektoratets vedtak. Det var da ikke noen realistisk mulighet for at RK kunne fortsette regningssvarende drift i alternative lokaler innen det tidsperspektiv og det kostnadsbilde som var nødvendig.»

- (91) Lagmannsretten kom altså til at opphøret av drifta i Respa skuldast at framleieforholdet med Akademiet Oslo måtte seiast opp på grunn av vedtaket frå Utdanningsdirektoratet. Det var då ikkje nokon realistisk moglegheit for at Respa kunne fortsetja rekningsvarande undervising hausten 2015. Med dette som bindande premiss for den vurderinga Høgsterett skal gjera av lagmannsrettens rettsbruk, kan eg ikkje sjå at lagmannsrettens konklusjon – om at Respa ikkje har krav på skadebot frå Skoledrift – byggjer på feil rettsbruk.
- (92) Det er som nemnt ikkje anka over lagmannsrettens provdøming. Som fyrstvoterande peiker på, kan Høgsterett likevel trekkje andre slutningar frå det same faktumet, jf. HR-2017-971-A avsnitt 56. Høgsterett kan også supplere med

«vitterlige kjensgjerninger» sjølv om lagmannsretten ikkje har kommentert desse, jf. tvistelova § 21-2 tredje ledd fyrste punktum. Dette føreset likevel at dei faktiske omstenda ikkje er omstridde, jf. § 21-2 tredje ledd andre punktum. Retten kan ikkje byggje på eit omtvista faktisk grunnlag som partane ikkje har hatt høve til å uttale seg om, jf. tvistelova § 11-1 tredje ledd.

- (93) Det er særleg trekt fram tre faktiske omstende som skal underbyggje at Skoledrift har opptreidd illojalt på ein slik måte at selskapet blir skadebotansvarleg overfor Satoe. Det eine er manglande vederlag frå Skoledrift til Respa etter at Akademiet Privatist og Nettstudier AS fortsette Respas verksemd i dei same lokala hausten 2015, det andre er oppseiinga av immaterielle avtaler i juni 2015 og det tredje er ei e-postutveksling frå mars 2015.
- (94) Overføring av ei verksemd frå eitt selskap til eit anna kan vera fornuftig og tenleg av mange grunnar. I konsernforhold må transaksjonen likevel skje på «vanlige forretningsmessige vilkår», jf. aksjelova § 3-9 fyrste ledd. Etter mitt syn er det korkje prosessuelt eller faktisk grunnlag for ein hypotese om at det skulle ha vore betalt for overføringa av verksemda. Akademiet Privatist og Nettstudier AS tok over ein del av Respas plikter overfor studentane fordi Respa ikkje kunne oppfylle desse. Utan undervisningslokale og rektor er det høgst usikkert om Respa på dette tidspunktet hadde nokon reell marknadsværdi. Eg ser likevel ikkje grunn til å gå nærare inn på dette. Så vidt eg kan sjå, er det frå den ankande parten ikkje på noko tidspunkt gjort gjeldande at manglande vederlag var i strid med aksjelova § 3-9. Lagmannsretten har ikkje vurdert spørsmålet. At eit påstått manglande vederlag for overføringa skulle utløyse ansvar etter aksjelova § 17-1 for Skoledrift overfor Satoe, kan eg då ikkje sjå grunnlaget for.
- (95) Lagmannsretten kom til at Respas avtale med Skoledrift ikkje sikra mot at Respas rett til å bruke Akademiets namn, varemerke og domene vart trekt attende. Respas bruk føresette altså at konsernet aksepterte dette. Denne provdøminga er ikkje angripen for Høgsterett. At konsernet gjennom Skoledrift AS etter skuleslutt i 2015 valde å seia opp Respas rett til å nytte desse rettane kan etter mitt syn ikkje underbyggje at det alt ved oppseiinga av framleigeavtala låg føre ein illojal «samla plan» som skal gje grunnlag for ansvar. Oppseiinga av dei immaterielle rettane var eit naturleg grep i den situasjonen som då låg føre.
- (96) Den ankande parten har for Høgsterett peikt på ei e-postutveksling frå mars 2015 som skal vise at det på det tidspunktet låg føre ein illojal plan om å avvikle aktiviteten i Respa og leggje selskapet daudt. Ankemotparten meiner derimot at e-postane viser at samling av privatistundervising og nettstudiar var ein av fleire moglege strategiar. Lagmannsretten har ikkje kommentert e-posten, men kom som nemnt til at oppseiinga av framleigeavtala var grunngeve i kommersielt forsvarlege vurderingar i Akademiet Oslo AS – og ikkje i eit ynskje om å tappe Respa. Når det ikkje er anka over lagmannsrettens provdøming, kan Høgsterett etter mitt syn ikkje leggje vekt på e-postane. Eksistensen av e-postane og ordlyden i dei er vitterleg. Den nærare forståinga av innhaldet – meininga – er derimot omstridd. E-postane kan ut frå konteksten lesast på fleire måtar. Det sentrale provtemaet som e-postane er relevante for, var eit hovudtema for lagmannsretten. Alle involverte personar forklarte seg direkte for lagmannsretten. Når partane for Høgsterett ikkje har hatt høve til å føre prov om det påståtte meiningsinnhaldet i e-postane, meiner eg at desse ikkje kan nyttast for å slå fast at det låg føre ein plan om illojal tapping av Respa, i strid med lagmannsrettens provdøming.

- (97) Etter mitt syn er det såleis ikkje feil ved lagmannsrettens rettsbruk. Ein konklusjon om at framferda til Skole drift var i strid med aksjelova eller ulovfesta lojalitetsplikter, føresett etter mitt syn primært ei anna vurdering av sentrale delar av faktum, noko eg vik tilbake for å gjera når det ikkje er anka over provdøminga. Anken mot Skole drift må etter mitt syn forkastast og Skole drift må tilkjennast saks kostnader.
- (98) Når det gjeld kravet mot Alvik, sluttar eg meg til konklusjonen frå fyrst voterande. Grunn gjevinga må lesast med dei reservasjonane som eg har gjeve uttrykk for ovanfor.
- (99) Dommer **Noer:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Høgetveit Berg.
- (100) Dommer **Falch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med først voterende, dommer Webster.
- (101) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (102) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2, oppheves.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 3 og 4, oppheves for så vidt gjelder Skole drift AS.
3. Anken mot Petter Arne Alvik forkastes.
4. I saks kostnader for Høyesterett betaler Satoe Invest AS til Petter Arne Alvik 375 000 – trehundredeogsyttifemtusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynning.
5. I saks kostnader for Høyesterett betaler Skole drift AS til Satoe Invest AS 397 737 – trehundredeogtrettisytv tusensyvhundredeogtrettisyv – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynning.